

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кунець Христина Богданівна

УДК 811.111`367:42

**ПРАГМАТИКА БЕЗОСОБОВИХ СИНТАКСИЧНИХ СТРУКТУР В
АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ТЕКСТІ ГУМАНІТАРНОГО
СПРЯМУВАННЯ**

Спеціальність 10.02.04 – германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Львів – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі англійської філології Львівського національного університету імені Івана Франка

Науковий керівник кандидат філологічних наук, доцент
САНОЦЬКА Лариса Георгіївна,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
доцент кафедри англійської філології

Офіційні опоненти доктор філологічних наук, професор
ПРИХОДЬКО Анатолій Миколайович,
Запорізький національний технічний університет,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу

кандидат філологічних наук, доцент
КОВБАСКО Юрій Григорович,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
доцент кафедри англійської філології

Захист відбудеться «27» жовтня 2016 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.15 у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Університетська, 1, факультет іноземних мов, ауд. 405).

Із дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розіслано «27» вересня 2016 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

кандидат філологічних наук, доцент

О. В. Татаровська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Із розвитком науки та зростанням наукового спілкування зростає необхідність дослідження особливостей наукового тексту як комунікативної одиниці. Наука залежить від мови науки: не можна відділити науку від того, як вона написана, як і уникнути наукового дискурсу (М. Галідей).

Питання зв'язку мови і науки отримало найбільше уваги та опрацювання зі зародженням лінгвістичної філософії (Б. Рассел, Л. Вітгентштайн), у межах якої відбулося формування прагматичного підходу до мови (Дж. Остін, П. Грайс). Семантична та логічна структура речень із безособовими конструкціями аналізувалася в межах досліджень значення істинності речень (Г. Фреге, Л. Карттунен), що ж стосується їх прагматичного аспекту в значенні пропозицій та пресупозицій у названому типі речень, то в цьому дослідженні ми опираємося на праці Д. Девідсона, Т. Лангендена та Г. Савіна, Р. Столнейкера та ін., хоча вони і не досліджували окремо безособові речення. Граматичні параметри речень із безособовими синтаксичними структурами проаналізовано в термінах генеративної лінгвістики (Н. Хомський, Л. Гегеман) із врахуванням картографічного підходу до аналізу структури речень, який бере до уваги також інформаційну структуру (Л. Ріцці, Г. Чінкве). Комунікативно-прагматичні параметри вживання безособових синтаксичних структур, з'ясовані в цій роботі, включають їхнє функціонування як евіденційної стратегії (поняття евіденційності досліджували Р. Якобсон, А. Айхенвельд, П. Дендаль та Л. Тасмовські, Е.-М. Рембергер та С. Крускіна), модального оператора (Ф. Кіфер, Ф. Палмер, Й. Майбауер, А. Крацер) та вираження у них фактивної оцінки (Л. Карттунен, Й. Майбауер, К. Бах). Інформаційна структура речень з безособовими конструкціями розглядалася раніше (О. Єсперсен, К. Ламбрехт), зокрема в межах поняття екстрапозиції (Г. Ворд та Б. Бернер, Г. Грін), однак такий підхід не розкриває проблеми цілком, тому інформаційну структуру досліджено також у термінах картографічного підходу, перформативної (Дж. Росс) та неперформативної (П. Спіз та К.Тенні) гіпотез.

Актуальність роботи визначається як інтересом до наукових текстів в умовах стрімкого зростання потоку наукової інформації, так і загальною спрямованістю лінгвістичних досліджень із синтаксису та прагматики. Відсутність чіткого інтегрованого підходу, який би об'єднував формальний та функціональний погляд на мовні явища, зумовлює необхідність подальшого аналізу цього питання. Недостатнє висвітлення структурних та комунікативних властивостей речень з безособовими конструкціями дозволяє ще раз звернутися до їх дослідження.

Зв'язок праці з науковими темами. Дисертацію виконано в межах наукової теми «Сучасні напрями формування структурно-семантичних і

когнітивно-дискурсних парадигм германських, романських і класичних мов» (номер державної реєстрації 0114U004243), яку розробляє факультет іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. Тема дисертації затверджена Вченою радою Львівського національного університету імені Івана Франка 27 лютого 2013 року (протокол № 9/2) та уточнена 25 лютого 2015 року (протокол № 38/2).

Об'єкт дослідження становлять речення з безособовими синтаксичними структурами в сучасних англомовних наукових текстах гуманітарного спрямування.

Предметом дослідження є граматичні та прагматичні особливості речень з безособовими синтаксичними структурами в англійській мові та параметри їх вживання в науковому гуманітарному тексті.

Мета роботи полягає в з'ясуванні прагматичних параметрів функціонування безособових синтаксичних структур в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- визначити поняття безособових синтаксичних структур;
- провести класифікацію різних типів безособових синтаксичних структур, виокремити їх із аналізованих текстів та розрахувати частотність їх вживання в текстах для чіткого аналізу їхніх комунікативно-прагматичних параметрів;
- з'ясувати структурні властивості речень з безособовими конструкціями та встановити їх зв'язок із комунікативно-прагматичними параметрами;
- дослідити інформаційну структуру різних типів речень з безособовими конструкціями;
- виділити основні прагматичні властивості безособових синтаксичних структур, з'ясувати їхній вплив на значення всього висловлення та зв'язок із контекстом;
- дослідити питання особливостей їх функціонування в гуманітарних наукових текстах.

Матеріал дослідження становлять 1220 безособових синтаксичних структур, відібраних з англомовних текстів гуманітарного спрямування, а саме 85 наукових текстів із семи гуманітарних дисциплін (історія, лінгвістика, літературознавство, мистецтвознавство, політологія, соціологія, філософія), в основному – наукових статей зі спеціалізованих наукових журналів, а також розділів книжок – підручників та монографій, загальним обсягом 797600 слів; усі тексти були написані та опубліковані між 1990 і 2013 роками). Частина дослідження проілюстрована прикладами із British National Corpus, але кількісний аналіз на його основі не проведено.

Методологічною базою дослідження є комплексний структурно-функціональний аналіз речень (висловлень) з безособовими синтаксичними конструкціями. У роботі застосовані такі *методи*:

- кількісний аналіз;
- моделювання, зокрема, розробка схем граматичної та інформаційної структури досліджуваних речень у термінах генеративної лінгвістики та картографічного підходу;
- порівняння та трансформацій (для точного з'ясування структурних параметрів речень з безособовими конструкціями через зіставлення із подібними чи аналогічними їм за значенням);
- елементи контекстологічного аналізу для виявлення особливостей функціонування безособових синтаксичних структур як комунікативної одиниці у складі більшої комунікативної одиниці;
- індукції (для систематизації результатів емпіричного дослідження), дедукції (для перевірки висунутих теоретичних гіпотез);
- описово-аналітичний (для описання прагматичних властивостей безособових синтаксичних структур, зіставлення різних їхніх типів та пояснення результатів дослідження).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше на матеріалі англомовних текстів з гуманітарних наук проведено комплексне дослідження речень з безособовими синтаксичними структурами, яке бере до уваги як структурний, так і функціональний підхід; окреслено поняття безособових синтаксичних структур, самостійно здійснено їх синтаксичну класифікацію, з'ясовано їх граматичні та прагматичні властивості; передусім те, що предикат у таких структурах справді є безособовим, стосується винятково всієї пропозиції, яка є єдиним його аргументом у реченні, і виражає оцінку цієї пропозиції – модальну чи немодальну, а також функціонує як евіденційна стратегія; з'ясовано їхній статус в інформаційній структурі речення, де вони завжди виступають як головний фокальний елемент – або власне фокус, або модифікатор (у випадку модальної оцінки), від якого є залежними решта елементів речення; з'ясовано комунікативне значення безособових синтаксичних структур та їхню роль у науковому тексті. На захист винесені такі **положення**:

1. Синтаксичні структури з формальним підметом *it* справді є безособовими в тому сенсі, що не беруть на себе жодних аргументів та не призначають тета-ролей, які можна було б асоціювати з окремою особою, істотою, предметом або явищем, а пов'язані тільки з одним аргументом – пропозицією.

2. Предикати в безособових синтаксичних структурах є предикатами підвищення. Позаяк семантично вони стосуються не підмета, а всієї пропозиції,

винесення вираженої ними оцінки в ліву периферію висловлення у формі безособової структури вважаємо прагматично мотивованою – таким чином, вона відокремлена від пропозиції, яку характеризує.

3. Залежно від контексту, а також у зв'язку з їхніми семантичними та граматичними властивостями, безособові синтаксичні структури виражають ставлення автора до пропозицій, їх оцінку, зокрема модальну, а у випадку немодальної – проектують пресупозиції.

4. Безособові синтаксичні структури в текстах з гуманітарних наук дозволяють авторові виражати як власні, так і чужі судження без посилання на джерело цього судження чи свідчень для нього, а також обмежують його відповідальність за значення істинності.

5. Будь-яка безособова синтаксична структура – виділяюча, з власне безособовим чи ввідним формальним *it* – служить винесенню певної частини інформації у фокус висловлення, з тією відмінністю, що у виділяючих конструкціях фокус є контрастивним, а в реченнях із ввідним формальним *it* – інформаційним.

6. Безособові синтаксичні структури не однаково часто вживаються в виділених у цьому дослідженні гуманітарних науках. Найвища їх частотність у текстах з філософії, найнижча – з літературознавства. Всі дисципліни об'єднує те, що найбільше в них поширені структури з ввідним *it*. Відрізняється, однак, поширеність їхніх структурних підвидів. Далі, на другому місці за частотністю в текстах з історії, літературознавства, мистецтвознавства й філософії – виділяючі конструкції; з лінгвістики і соціології – власне безособові; у текстах з політології ці два типи безособових синтаксичних структур поширені однаково. В проаналізованих текстах з усіх дисциплін частотнішою є модальна оцінка, за винятком історії, де частотнішою є немодальна оцінка. В усіх дисциплінах безособові синтаксичні структури частіше функціонують як інформаційний фокус, ніж контрастивний.

Теоретичне значення дисертаційної роботи полягає в з'ясуванні прагматичних та граматичних властивостей безособових синтаксичних структур через поєднання обох підходів (формального та функціонального), принцип якого може застосовуватись і в інших дослідженнях, у визначенні самого поняття «безособових синтаксичних структур», аналізі їхньої глибинної структури та функціонування в науковому тексті гуманітарного спрямування, що робить внесок у розвиток досліджень, які об'єднують різні підходи до аналізу мовних явищ.

Практична цінність дослідження визначається можливістю застосування його результатів у лекційних курсах із теоретичної граматики, прагматики, філософії мови, в розробці норм написання наукових текстів гуманітарного

спрямування, у викладанні академічного письма, для перекладу наукових текстів.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним дослідженням. Статей, написаних у співавторстві, немає.

Апробація положень і результатів дисертації проведена на засіданнях кафедри англійської філології факультету іноземних мов Львівського національного університету імені Івана Франка. Основні результати дослідження оприлюднено на таких конференціях: Olomouc Linguistics Colloquium (Оломоуц, 5-7 червня 2014 р.); *Linguistics Beyond And Within International Linguistics Conference* (Люблін, 6-7 листопада 2014 р.); 7. Österreichische Studierendenkonferenz der Linguistik (Зальцбург, 21-22 листопада 2014р.). Результати дослідження відображено у 7 наукових публікаціях, виконаних одноосібно, з яких чотири – наукові статті у фахових виданнях ДАК МОН України, одна – в іноземному науковому виданні, та дві тези доповідей.

Структура роботи. Дисертація складається зі списку умовних скорочень, вступу, трьох розділів із висновками до них, загальних висновків та списку використаних джерел (201 позиція, із яких 26 найменувань джерел ілюстративного матеріалу). У тексті дисертації наводиться 25 рисунків і 19 таблиць. Загальний обсяг дисертаційної праці – 192 сторінки, з них 173 – основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, визначено його об'єкт та предмет, мету, сформульовано завдання, описано матеріал та методи дослідження, розкрито його новизну, теоретичне значення та практичну цінність, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, подано структуру праці.

У **першому розділі «Теоретико-методологічні передумови дослідження безособових синтаксичних структур у науковому тексті»** окреслено, які проблеми пов'язані зі вживанням у наукових текстах безособових синтаксичних структур, а саме їх вплив на значення істинності через зв'язок між пропозицією та пресупозицією в реченнях, частиною яких вони є. Визначається їх логіко-семантична структура, аналізується питання зв'язку синтаксичного та прагматичного рівнів у лінгвістичному дослідженні, обґрунтовується необхідність поєднання формального та функціонального підходів, визначаються методологічні основи дослідження.

Збалансований підхід до мови має бути водночас і формальним, і функціональним (Дж. Ліч). Прихильниками формального синтактико-центричного підходу, який головну роль віддає синтаксису та відсуває

прагматику на другий план, серед інших є Г.Газдар, Н. Хомський, Р. Карстон. Один із порівняно нових підрозділів генеративної граматики, картографічний підхід, залучає до синтаксичних інтерпретацій також і питання дискурсу. Картографічний підхід, з оперттям на досить прості генеративні механізми, які вимагають тільки специфікації головних фокальних елементів (*focal heads*), дозволяє розробляти детальні синтаксичні мапи. Є низка таких елементів (Top – топік, Foc – фокус, Mod – модифікатор тощо), які з'єднуються зі специфікатором і комплементами та визначають інтерпретацію таких структурно залежних компонентів як фокуса, коментаря, пресупозиції, певного оператора тощо. Але прагматика для картографічного підходу не є обов'язковою. Її мета – синтаксично представити ті елементи значення, які проектуються дискурсом, контекстом, але з семантичної точки зору, встановити постійні зв'язки між формою та значенням. Однак, навіть звертаючись до прагматично нейтрального погляду на семантику, аналіз лінгвістичних явищ потребує посилання на мовленнєві ситуації й на різні «моделі реальності» різних мовців (Дж. Ліч).

Філософ Людвіг Вітгенштайн у своєму «Логіко-філософському трактаті» стверджує «Межі моєї мови означають межі мого світу». Кожен досвід, аби стати твердженням, мусить бути вираженим якоюсь мовою, тому питання мови є не менш важливим, ніж досвіду. Мова є формою мислення (Е. Бенвеніст). Ми пізнаємо світ через мову, ми мислимо в межах мови; зв'язок мови та мислення є нерозривним та різнобічним, і водночас досі непоясненим; ми мислимо поняттями, які існують у лексичній системі мови, робимо судження, послуговуючись граматичною системою мови. Тому не дивно, що, зрештою, питання мови стало одним з ключових і для науки. Якщо через мову ми сприймаємо світ, тоді й мовна компетенція, й мовна діяльність є важливими для наукової діяльності. При формулюванні гіпотез, теорій, наданні результатів досліджень наука послуговується мовою. Окрім того, постають питання, чи можемо ми пізнати те, що немає способів вираження в природній мові, і чи правила, структура природної мови не викривляють результатів пізнання. Об'єктивність для науки була і залишається важливою. З одного боку, не вважатиметься і не сприйматиметься як істинне і як таке, що має значення для науки, те дослідження, яке представляє лише суб'єктивну думку автора, а не об'єктивну дійсність, опис якої має спиратися на емпірично здобуті факти. З іншого, у викладі свого дослідження автор описує не лише факти, але також передумови та гіпотези, як і попередні висновки, у формулюванні яких він не може не бути хоча б певною мірою суб'єктивним. Ми припускаємо, що автори наукових текстів можуть надавати своїм дослідженням об'єктивності через мовні засоби, наприклад, через безособові синтаксичні структури.

У фокусі цього дослідження – синтаксичні структури з формальним граматичним підметом «*it*», який не має жодних лексичних властивостей, але наявність якого в структурі речення детермінується вимогами синтаксису в англійській мові, наприклад, як у реченнях: (1) *It turns out that a great deal of our conversational interaction involves the repetitious use of structure* (BNC HGH 169); (2) *...it is also possible that the king saw the fact that the CIA station chief had advance information about Israeli intentions as further evidence of some degree of American collusion* (N. Ashton) тощо.

Речення з безособовими синтаксичними структурами можна віднести до непрямого дискурсу. Порівняємо, наприклад, речення (3а) *He says that it is a complicated issue* і (3б) *It is said that it is a complicated issue*. У реченні (3а), яке, поза сумнівом, є непрямим дискурсом, предикат «*said*» відноситься до висловлення, яке є пропозицією, і до автора цієї пропозиції, який не співпадає з мовцем. У (3б) немає експлікованого автора пропозиції, але той самий предикат у безособовій конструкції, який вже не бере на себе аргумент зі значенням агента дії, не дозволяє також сприймати пропозицію як таку, що належить мовцеві: «*It is said*» може стосуватися як автора, так і будь-якої іншої особи, чи не стосуватися жодної конкретної особи взагалі. В таких реченнях цікавим є відношення предиката в безособовій структурі до пропозиції і до самого мовця, бо у випадках непрямої мови, як в (3а) (тобто, коли предикат означає роль агента), предикат би вказував на автора пропозиції чи джерело інформації, свідчення.

Безособові синтаксичні структури, попри свою безособовість, виражають чийсь характеристику змісту пропозиції. Коли ми кажемо «*it seems that*», то маємо на увазі «*it seems to me that*», «*I opine that*». Це стосується будь яких предикатів, які виражають ставлення до пропозиції. Пропозиція в таких реченнях вже не може оцінюватися щодо істинності сама по собі, за своєю семантичною ознакою, а тільки в контексті (Г. Фреге). У складних реченнях з безособовими синтаксичними структурами у головному реченні фактичний зміст висловлення виражається підрядним реченням, але безособова структура в головному впливає на значення істинності. Проблема полягає в тому, що головне речення (в цьому випадку – безособова конструкція) і підрядне речення формують єдину пропозицію, й істинність цілого не означає ні істинності, ні хибності підрядного речення, хоча саме в ньому міститься фактичний зміст усього речення.

Особливістю безособової структури як вираження пропозиційного ставлення є відсутність посилання на джерело цього ставлення. Тому можна припустити, що в такий спосіб автор дистанціює себе від пропозиції. Пропозиційне ставлення може виражатися як фактивними предикатами, які проектують пропозиції, так і не фактивними.

Фактивні предикати проєктують пресупозицію, що підрядна предикація сама по собі теж істинна. Прикладами безособових конструкцій з фактивними предикатами є «*it is unfortunate*», «*it is important*», «*it is odd*», «*it is relevant*», «*it is significant*», «*it has been found out*» тощо. Якщо мовець стверджує будь-що із переліченого, адресат сприйматиме підрядну предикацію як істинну. Підрядне речення стає додатком фактивного предиката, пропозиція – пресупозицією, а це веде до неясності значення істинності висловлення в дискурсі.

Дещо по-іншому функціонують предикати пропозиційного ставлення, які не є фактивними, як, наприклад, «believe» (Л. Карттунен). Вони не проєктують пресупозицій у підрядному реченні; пресупозиції підрядного речення не є пресупозиціями головного. Тобто, в цьому випадку безособова синтаксична структура не викликає пресупозицій, бо підрядне речення більше не має бути обов'язково істинним: хтось може вірити в те, що не є істинним. Нефактивні предикати у безособових синтаксичних структурах функціонують як модальні оператори. Особливістю безособових синтаксичних структур з модальним значенням є те, що вони дають модальну оцінку всій пропозиції, а судження роблять проблематичним, тобто таким, яке ще потребує перевірки, і в такий спосіб дозволяють авторів висувати гіпотези.

Такі властивості безособових синтаксичних структур засвідчують необхідність поєднання формального й функціонального підходів у дослідженні, оскільки однакові за граматичною структурою речення можуть по-різному функціонувати в мовленні.

У другому розділі «**Синтаксично-семантична типологія та частотність безособових синтаксичних структур в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування**» безособові синтаксичні структури розглядаються в термінах різних лінгвістичних теорій, у традиційних підходах до аналізу граматики, з позиції історії мови, структурного синтаксису та генеративної лінгвістики із врахуванням картографічного підходу, оскільки такий аналіз розкриває їхню структуру на глибинному рівні й вказує на зв'язок із комунікативними функціями названих синтаксичних структур. Здійснено їх кількісний аналіз та класифікацію за структурними особливостями.

У ранній англійській мові безособові конструкції на морфо-синтаксичному рівні характеризувалися відсутністю підмета в називному відмінку, натомість до їх складу міг входити аргумент, який позначав особу, у формі акузатива або датива. Вживання односкладних безособових речень можна простежити до XIV ст., після чого їм на зміну прийшли двоскладні безособові або особові речення. Занепад флексій призвів до посилення ролі порядку слів у реченні, зокрема, до встановлення порядку «суб'єкт-дієслово-об'єкт», втрати конструкцій із дієсловом на другому місці та з об'єктом на першому місці, і, як наслідок, необхідності граматичного підмета (R. Möhlig-Falke).

Згідно з правилами генеративної граматики, формальне *it* є необхідним за Принципом поширеної проєкції (*Extended Projection Principle*), за яким інфлекційна фраза мусить мати в своєму складі специфікатор (*specifier*). Якщо змістового підмета в реченні немає (іншими словами, підмета, який був би аргументом предиката і мав тематичну роль), тоді його місце займає займенник *it* – експлетивне *it*. Експлетивне *it* в екстрапозиції (в якій воно й вживається) можливе лише з предикатом підвищення (*raising*), а не контролю (*control*). Отже, структури з експлетивним *it* справді є безособовими в тому сенсі, що не призначають тета-ролей та не беруть на себе жодних аргументів, крім пропозиції.

З точки зору картографічного синтаксису, безособові конструкції є предикатами, пересуненими в ліву периферію речення, у якій вони функціонують як фокальний елемент (топик або модифікатор).

Три основні типи речень з десемантизованим *it* – це 1) так звані власне безособові речення, 2) речення з ввідним (*anticipatory/introductory*) *it* та 3) *it* у виділяючих конструкціях (*clefts*).

У власне безособових реченнях предикат виражений безособовим дієсловом ((4) *It rains*) чи особовим у безособовому значенні ((5) *It seems that there is a genuine unclarity in Government thinking about the connections, if any, between this scheme and the GCSE* (BNC ASY 1256)). З точки зору структурного синтаксису елемент *it* у цих типах речень входить у склад дієслівного словосполучення і з нього не вичленується.

Загалом в усіх проаналізованих текстах частота їх вживання – 0,2 разу на 1000 слів, і вони становлять 10,5 % усіх конструкцій з безособовим *it*. Найчастіше вони вживаються у філософських (0,3 на 1000 слів) працях, найрідше - у працях з мистецтвознавства (0,06).

Далі розглядаємо прості та складні речення із формальним підметом *it*, який в граматиках англійської мови часто називають *anticipatory/introductory it*. Беручи до уваги теорію та корпус дослідження, можна виділити такі типи вживання *it* у функції формального підмета та ввідного елемента:

1. Прості речення, в яких за *it* слідує складений іменний присудок і дієслово в неособовій формі – герундій чи інфінітив *It+ V_{lin}+A/N +V_{inf}/V_{ing}*. Наприклад: (6) *It is essential to set up a regular data back-up system* (BNC A0C 679); (7) *It is worth quoting their terms of reference in full* (BNC B28 347).

2. Складні речення, в яких до складу головного входить граматичний підмет *it* і простий дієслівний присудок, виражений дієсловом у пасивному стані - конструкція *It + passive verb +subordinate clause*: (8) *It is thought that a deliberate refusal to put a victim's mind at rest when the accused has unwittingly frightened him is an assault* (BNC HXE 2005).

3. Складні речення, в яких у головному реченні – складений

модальний дієслівний присудок It+Vmod+Vinf: (9) *But it must be recognized at the outset that as soon as sampling is carried out the statements made about the cases involved become probability statements* (BNC B25 979). Можливий також мішаний тип складеного присудка (складений модальний іменний) It+Vmod+Vlin+A (/N): (10) *It might be profitable to pursue this idea further: the novel not as communication, not as production, but as play* (BNC FBD 1144). В реченнях такого типу в основному вживаються модальні дієслова на позначення можливості та ймовірності дії (*can* – 21,6 %, *could* – 21,6 %, *may* 23%, *might* – 10,8%) - 77%, а отже, значно рідше – необхідності (*must, should/ought to, have to*).

4. Складні речення зі складеним іменним присудком у головному реченні [S[S₁[NP/su][_{VP} Vlin+A/N(+Vinf)]] [S₂[Su][VP]]. Іменна частина присудка може бути виражена як прикметником, так і іменником: (11) *Thus it was a natural step that in 1875 the Probate, Divorce, and Admiralty jurisdictions should be entrusted to a single division of the High Court* (BNC ABP 361); (12) *It was important that members of the Party should not come out with calls for a referendum on capital punishment, as some candidates were reported to have done* (BNC EEC 1554).

5. Речення, ускладнені об'єктними комплексами вторинної предикації [S[NP/Su][V-it/od...]]: (13) *Finally, we have thought it worthwhile to reprint, yet again, Basil Bernstein's classic, 'Education Cannot Compensate for Society'* (BNC CLW 617).

6. Речення із предикативними комплексами із конструкцією *for-to-infinitive* It+Vlin+Adj/N+for-to-infinitive complex: (14) *Both conjunctions and disjuncts usually come at the beginning of English clauses; it is natural for the speaker to place in initial position an element which relates what s/he is about to say to what has been said before* (BNC FRL 639).

Речення з ввідним *it* найбільш поширені серед речень з безособовим елементом *it* в наукових текстах гуманітарного спрямування – 72,8%. Вони, однак, неоднаково поширені в усіх гуманітарних дисциплінах, при середньому показникові 1,1 випадків вживання на 1000 слів у філософських текстах їх – 2,1 на 1000 слів, текстах з літературознавства – 0,7, що втричі менше (Табл. 1). Спільним для всіх дисциплін є те, що основну частку всіх конструкцій з так званим ввідним *it* у них становлять речення, де *it* за своїм контекстуальним значенням відноситься до цілого підрядного речення (чи підрядних речень), [S[S₁[NP/su][_{VP} Vlin+A/N(+Vinf)]] [S₂[Su][VP]], де частина речення з *it* служить для вираження певної оцінки повідомлюваного автором у підрядних. Тексти у різних галузях гуманітарного знання відрізняються іншими видами найбільш поширених у них видах конструкцій з ввідним *it*: в історії це речення з конструкцією It+Vlin+A/N+Vinf/Ving та з *it* у функції додатка; в лінгвістиці – It+Vlin+A/N+Vinf/Ving та пасивні конструкції з *it*; в літературознавстві – пасивні конструкції та з *it* у функції додатка, в мистецтвознавстві – It+

Vlin+A/N+Vinf/Ving та пасивні конструкції, у політології, соціології та філософії на другому місці за частотою вживання конструкція It+Vlin+A/N+Vinf/Ving, на третьому, відповідно, з *it* у функції додатка в політології та зі складеним модальним присудком – у соціології та філософії.

Таблиця 1

Частотність вживання синтаксичних структур із ввідним *it* у проаналізованих наукових текстах гуманітарного спрямування

Назва дисципліни	Всього випадків	На 1000 слів	В середньому на 1 текст
Історія	119	1.1	10.8
Лінгвістика	141	1.2	14.1
Літературознавство	73	0.7	6.1
Мистецтвознавство	110	1	9.2
Політологія	134	1	12.2
Соціологія	90	0.9	5.3
Філософія	224	2.1	20.4
Разом	891	1.1	10.6

Таблиця 2

Частотність вживання виділяючих конструкцій у проаналізованих наукових текстах гуманітарного спрямування

Назва дисципліни	Всього випадків	На 1000 слів	В середньому на 1 текст
Історія	38	0.3	3.5
Лінгвістика	13	0.1	1.3
Літературознавство	25	0.2	2.1
Мистецтвознавство	54	0.5	4.5
Політологія	13	0.1	1.2
Соціологія	19	0.2	1.1
Філософія	42	0.4	3.6
Разом	204	0.3	2.4

Ще один тип конструкцій з десемантизованим елементом *it* – виділяючі конструкції *It+be+NP+relative clause (clefts)*. Сполучення *it is...that (who, which)* можуть виділяти будь який член речення, що стоїть між компонентами цього сполучення, крім присудка. Виділяючі конструкції служать для переміщення фокусу в реченні на якусь конкретну його частину. У такий спосіб виділеними можуть бути різні члени речення. Виділяючі конструкції становлять 16,7% усіх конструкцій із десемантизованим елементом *it*, що більше, ніж конструкцій з власне безособовим *it*, але менше, ніж з ввідним *it*. В основному таким чином виділеним є підмет (від 30% в літературознавстві до 61% в лінгвістиці і політології) чи обставина. На другому місці в текстах з історії (28,9%), політології (15,4) та літературознавства (25,9) за частотою вживання в екстрапозиції - обставина часу; філософії (22,5%), соціології (15,8), мистецтвознавстві (18,5) - обставина місця; в лінгвістиці – обставина способу дії (23%). Непрямий додаток, обставина умови і причини в екстрапозиції майже не зустрічаються (всього 4, 1 і 6 випадків вживання у всіх проаналізованих текстах відповідно). Найчастіше виділяючі конструкції зустрічаються в працях із мистецтвознавства (0,5 на 1000 слів) та філософії (0,4); найрідше – з лінгвістики та політології (0,1 на 1000 слів) – Табл. 2.

Дослідження типології та частотності вживання синтаксичних структур із безособовим елементом *it* на матеріалі 85 наукових текстів загальним обсягом 797600 слів показало, що в гуманітарних текстах вживаються різні типи безособових структур з десемантизованим елементом *it*, частотність їх вживання (в сумі, будь-якого типу) – 1,5 разу на 1000 слів. Однак у текстах із різних дисциплін частотність їх вживання є різною, різняться і співвідношення видів конструкцій із безособовим елементом *it* всередині кожної дисципліни, як і частотність структурних типів кожного їх виду, що проілюстровано за допомогою таблиць у цьому розділі. Важко сказати, чи такі відмінності є випадковими, чи якимось пов'язані із полем дослідження відповідних дисциплін. Спільним для всіх дисциплін є те, що на першому місці за кількістю вживання – речення з ввідним *it*, на другому – виділяючі конструкції, та третьому – те, що прийнято називати власне безособовими реченнями, лише в текстах з політології частка двох останніх типів речень однакова. Загалом, найбільше безособових синтаксичних структур у текстах з філософії, найменше – з літературознавства. Ймовірно, пояснення – у предметах дослідження та особливостях самих дисциплін.

У третьому розділі «Комунікативно-прагматичні параметри вживання безособових синтаксичних структур в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування» аналізуються прагматичні властивості безособових синтаксичних структур, їх функціонування як модального оператора, евіденційної стратегії та їхня здатність проектувати пресупозиції.

Розглядається їхня інформаційна структура, зокрема розташування безособових конструкцій у лівій периферії висловлень, в позиції фокуса, та їх комунікативне значення у цій позиції.

Безособові синтаксичні структури, що виражають як модальну, так і немодальну оцінку є досить поширеними в наукових текстах із гуманітарних наук (Рис. 1), найбільше – в текстах з філософії, найменше – з літературознавства. У всіх дисциплінах, крім історії, модальна оцінка в безособових структурах переважає.

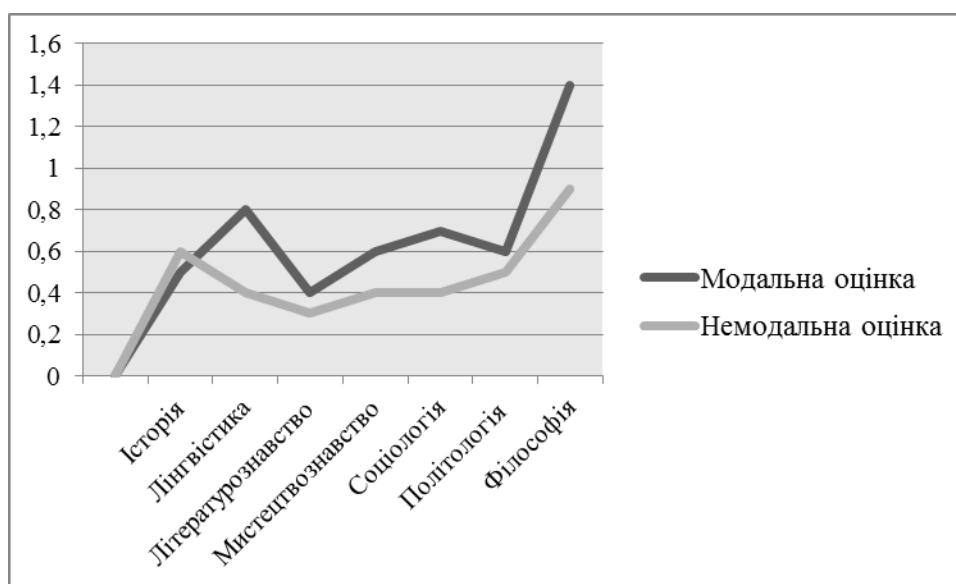

Рис.1

Частотність модальної та немодальної оцінки, вираженої безособовою синтаксичною структурою, в проаналізованих наукових текстах гуманітарного спрямування (на 1000 слів)

В аналізі модальності дослідження опирається на класифікацію видів модальності Ф. Палмера. У всіх дисциплінах у безособових синтаксичних структурах модальність в основному виражається прикметниками та іменниками (типу *possible/possibility*), які також можуть поєднуватися з прислівниками (*certainly possible*), тільки в літературознавстві найчастіше модальність виражена дієсловами, які в решті дисциплін займають друге місце за частотністю. Найрідше модальність виражена власне модальними дієсловами і способом дієслова. Що стосується способу вираження і виду модальності, модальні дієслова найчастіше служать для вираження епістемічної модальності (71%), а саме – спекулятивної (79,7%), або ж для деонтичної (83,3), а саме – зобов'язання (95%). Прикметники та іменники найчастіше служать для вираження епістемічної модальності, або спекулятивної, або дедуктивної. Спосіб дієслова виражає виключно модальність припущення. Дієслова (у

дійсному способі) у 98,7 % випадків виражають пропозиційну модальність, з них 62,5 % – епістемічну, в основному – спекулятивну, 57% – евіденційну, частіше – так звану модальність непрямой мови. Якщо зосередитись на видах модальності у безособових структурах, то пропозиційна модальність вживається частіше, ніж евентуальна. У пропозиційній епістемічна переважає над евіденційною, а в епістемічній найменшу частку складає припущення, найбільшу – спекулятивна; в евіденційній модальності частка сенсорної складає всього 14%. Щодо евентуальної, деонтична та динамічна приблизно рівномірно поширені; в деонтичній основну частку складає модальність зобов'язання, в динамічній – здатності. Як показало дослідження корпусу текстів, у наукових текстах з гуманітарних дисциплін безособові синтаксичні структури найчастіше вживаються для вираження епістемічної модальності – для формулювання гіпотез та уникання тверджень, для яких немає достатньо свідчень.

Модальна оцінка є також хеджем; вона є нейтральною щодо умов істинності і не належить до пропозиції, але впливає на неї. Модальність пов'язана з реалізацією Принципу Кооперації: за допомогою модальності ми можемо виразити думку, для якої поки бракує свідчень, підстав (Максима Якості), а безособові конструкції дають можливість уникнути посилення на джерело модальної оцінки, яке контекстуально може бути непотрібним і тільки б обтяжувало дискурс (Максима Кількості) (Ф. Кіфер). Деонтична та динамічна модальність ніяк не пов'язані з проблемою з'ясування істини, їхня функція в наукових текстах – організація дискурсу, забезпечення послідовності викладу.

Натомість, якщо говорити про немодальну оцінку, фактивні предикати в безособових конструкціях проєктують пресупозиції. Адресат припускає, що мовець вважає вартим ствердження того, що він стверджує, і що він чекає, що й адресат у нього повірить, в іншому разі, мовець взагалі не мав би робити це твердження. Семантично те, що слідує за фактивним предикатом, має бути істинним, тому такі висловлення не можна судити за умовами істинності. Слід також зазначити, що така пресупозиція є нерегулярною для всіх висловлень з фактивним предикатом, оскільки в мовленні фактивні предикати можуть сприйматися не як фактивні.

Оцінка в безособових конструкціях функціонує також як евіденційна стратегія, яка відмежовує джерело знання пропозиції від особи автора.

Із перспективи генеративної граматики та картографічного синтаксису можна встановити подібність прагматичної ролі безособової конструкції з ввідним *it* та виділяючої конструкції в інформаційній структурі речення. Оціночні та епістемічні фрази переміщуються в ліву периферію, в якій вони структурно виділяються та набувають статусу фокусу:

[XP [Foc YP]],

де ХР у лівій периферії стає фокусом, а УР – пресупозицією (Дж. Чінкве, Л. Ріцці). Такий фокус, зокрема, епістемічні та евіденційні фрази у лівій периферії, мають особливе значення для наукового письма, адже стосуються істинності пропозицій, а також дозволяють авторові наукового тексту виражати чужі або проблематичні судження. До цього слід додати, що трансформувати висловлення з безособовою синтаксичною структурою в подібне, але без неї, без зміни прагматичного значення неможливо, оскільки оцінка втрачає свою фокусну позицію.

Кожного разу, коли речення вимовляють чи записують, це відбувається в певному контексті, й адресат, щоб правильно проінтерпретувати наміри мовця, має інтерпретувати речення саме в цьому контексті. Але оскільки цей контекст може виходити далеко за межі безпосереднього лінгвістичного контексту (що особливо властиво для наукових текстів, розуміння яких потребує широкого розуміння тієї галузі знань, до якої він належить, чи навіть ширшого загальнонаукового контексту) і включає багато інших можливих висновків та припущень, ідентифікація вірного контексту є не завжди можливою для адресата, і можуть відбутися непорозуміння. Щоб знизити ймовірність виникнення таких непорозумінь, мовець у творенні висловлення пристосовує форму цього висловлення так, щоб адресат міг відтворити відповідний контекст для інтерпретації з мінімумом зусиль.

Адресат, своєю чергою, вважає, що висловлення буде пристосованим відповідним чином до його потреб, і сприймає першу пропозицію, що спадає йому на думку, як таку, яку мовець хотів йому передати, і набір перших припущень, який вибудовується в нього в голові – як заплановані фонові припущення (Р. Ванвалін, Р. Лаполла). У випадку евіденційної оцінки, без неї, вираженої безособовою синтаксичною структурою, таке висловлення не буде прагматично успішним і не узгоджуватиметься з принципом Кооперації. Тому, якщо, скажімо, трансформувати (15) *It might seem that this objection, like Feuerbach's, is entirely inappropriate...* (D. Forman) у (15a) **That this objection, like Feuerbach's, is entirely inappropriate ... might seem*, то у випадку (15a) протягом сприймання всієї інформації адресат вважатиме її достовірною, тільки щоб у кінці висловлення дізнатися, що це не так; це пов'язано з інформаційною структурою та відсутністю фокусу, який би вказував на зв'язок пресупозиції з пропозицією та зміною позицій топіка та коментаря у висловленні.

Отже, що стосується інформаційної структури речень з безособовими синтаксичними структурами, дослідження показало, що вона пов'язана не так із принципом опозиції старої і нової інформації, як фокусом висловлення. З'ясовано, що безособова конструкція у лівій периферії служить або для усунення неоднозначності фокусу пропозиції висловлення, або стосується логофоричних ролей та евіденційності. Слід також зазначити, що дискурсивна

функція фокусу в реченнях з конструкціями з ввідним *it* відрізняється від речень з виділяючими конструкціями: у виділяючих конструкціях фокус є контрастивним, а у реченнях з ввідним формальним *it* – інформаційним.

ВИСНОВКИ

У дисертації проаналізований зв'язок між синтаксисом та прагматикою на основі безособових синтаксичних структур, граматичні властивості названих структур та встановлені комунікативно-прагматичні особливості їх функціонування в англomовному науковому тексті гуманітарного спрямування.

Формально-граматичне дослідження речень з безособовими синтаксичними структурами в термінах генеративної лінгвістики показує, що предикат у безособових конструкціях завжди є предикатом підвищення, головною ознакою якого є те, що він не бере на себе жодних аргументів у реченні, тобто його підметом не може бути жоден елемент речення, і він стосується всієї пропозиції, яка і є його єдиним аргументом, тому, власне, такі синтаксичні структури і є безособовими. Дослідження комунікативно-прагматичних параметрів вживання безособових синтаксичних структур показало, що названі структури з ввідним *it* завжди виражають оцінку, модальну або немодальну, таким чином характеризують пропозицію і впливають на її значення істинності.

Модальна оцінка обмежує відповідальність автора (мовця) за істинність висловлених ним пропозицій, в той час як немодальна проектує пресупозиції, і вимагає істинності висловлення. Здійснено кількісний аналіз цих двох типів оцінки і кількісний аналіз різних видів модальності у безособових синтаксичних структурах та форм їх вираження. Аналіз засвідчив, що найчастіше безособові конструкції виражають епістемічну модальність, необхідну для висловлення припущень та формулювання гіпотез. У випадку модальної оцінки безособові синтаксичні структури функціонують також як хеджі, коли для твердження немає достатньо підстав, що важливо для наукового тексту. Дещо інше значення мають конструкції з деонтичною модальністю, вони функціонують як директиви чи комісиви. Окрім того, безособові синтаксичні структури є евіденційною стратегією, вказують, що джерелом інформації може бути не сам мовець.

Безособові синтаксичні структури займають позицію в лівій периферії висловлення, де в термінах картографічного синтаксису виконують роль головного функціонального елемента – фокуса у випадку немодальної оцінки або модифікатора у випадку модальної (модифікатор також є фокальним елементом), який, з позиції неперформативної гіпотези, виконує прагматичну роль оцінки чи свідчення; у виділяючих конструкціях фокус є контрастивним, а

з ввідним *it* – інформаційним. Таким чином, безособові синтаксичні структури дозволяють мовцеві вказати на те, які свідчення він має для своїх тверджень, а їх розташування у лівій периферії у фокусній позиції не дозволяє адресатові сприймати висловлення за істинне, якщо у мовця є свідчення проти пропозиції, і він не хоче, щоб адресат додавав його до спільних знань (без безособової конструкції це свідчення не могло б з'являтися у фокусній позиції на початку висловлення).

Функціонування та структурні параметри вираження кожного типу фокуса становлять перспективу дослідження. Ще одна проблема, яку треба взяти до уваги – це розрізнення цитатності та інших евіденційних стратегій, адже в багатьох випадках обидва варіанти вираження пропозиції є можливими. Попри це, автором надається перевага одному над іншим, і він може як додавати лапки, наводячи чиїсь прямі слова, так і забирати, повністю інтегруючи їх у власне висловлення, чи надавати їм безособовості через конструкції з формальним *it*. Окрім того, безособові конструкції привертають увагу для дослідження питання двох типів предикатів – підвищення і контролю, їх зв'язку з модальністю в реченні та місця модальності в ієрархічній структурі речення у термінах генеративної лінгвістики. Безособові синтаксичні структури гіпотетично відкривають іншу перспективу для дослідження інформаційної структури висловлень та прагматичних ролей, зокрема, що стосується автора висловлення (мовця) та джерела інформації, поняття топіка та фокуса.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Кунець Х. Б. Типологія та частотність вживання безособових речень в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування/ Х. Б. Кунець // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2013. – №1071 (75). – С. 86-93.

2. Кунець Х. Б. Прагматичний аспект безособових конструкцій в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування / Х. Б. Кунець // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: збірник наукових праць. – Одеса, 2014. – Вип. 9. – С. 92-95.

3. Кунець Х. Б. Інформаційна структура речень з безособовими конструкціями (на матеріалі англомовних текстів з гуманітарних наук) / Х. Б. Кунець // Іноземна філологія. – Львів: Львівський національний університет імені Івана, 2014. – Вип. 127. – С. 45-53.

4. Kunets Kh. Impersonal Sentences in the English Scholarly Texts in the Humanities: Typology and Frequency (with Some Remarks on Pragmatics) / Kh. Kunets // Complex Visibles Out There; [ed. by L. Veselovská, M. Janebová] – Olomouc : Palacký University Press, 2014. – P. 545-558.

5. Кунець Х.Б. Безособові синтаксичні структури як евіденційна стратегія в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування / Х. Б. Кунець // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна» : збірник наукових праць. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. – Вип.55. – С. 138-140.

6. Kunets Kh. Modality in the Impersonal It-Constructions in the Discourse of the Human Sciences / Kh. Kunets // *Linguistics Beyond and Within: Challenging Ideas and Innovative Applications. International Linguistics Conference in Lublin (6-7 November 2014)*; [Book of Abstracts]. – John Paul II Catholic University of Lublin, 2014. – P. 66-67.

7. Kunets Kh. Pragmatic Properties and Information Structure of the Impersonal It-Constructions in the English-Language Academic Discourse of the Humanities / Kh. Kunets // *7. Österreichische Studierendenkonferenz der Linguistik (21-22 November 2014)*; [Conference Booklet]. – Universität Salzburg, 2014. – P. 32-34.

АНОТАЦІЯ

Кунець Х. Б. Прагматика безособових синтаксичних структур в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Львівський національний університет імені Івана Франка. – Львів, 2016.

Дисертацію присвячено комплексному синтаксично-прагматичному дослідженню безособових синтаксичних структур в англомовному науковому тексті гуманітарного спрямування. З'ясовано формально-граматичні властивості речень з безособовими структурами, здійснено їх класифікацію та розраховано частотність вживання в текстах із різних гуманітарних дисциплін. У дисертації розглядаються безособові синтаксичні структури з точки зору істинності пропозиції, прагматичних пресупозицій і як засіб реалізації Принципу Кооперації. Проаналізовано інформаційну структуру речень з безособовими синтаксичними структурами; дослідження проведено з урахуванням перформативної та неперформативної гіпотез і картографічного підходу. З'ясовано, що безособова конструкція у лівій периферії служить або для усунення неоднозначності фокусу пропозиції висловлення, або стосується логофоричних ролей та евіденційності.

Ключові слова: безособова синтаксична структура, науковий (гуманітарний) текст, пропозиція, пресупозиція, інформаційна структура, фокус, ліва периферія, модальність, оцінка, неперформативна гіпотеза, логофорична роль, евіденційна стратегія.

АННОТАЦИЯ

Кунец Х. Б. Прагматика безличных синтаксических структур в англоязычном научном тексте гуманитарного направления. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко. – Львов, 2016.

Диссертация посвящена комплексному синтаксически-прагматическому исследованию безличных синтаксических структур в англоязычном научном тексте гуманитарного направления. Выяснено формально-грамматические свойства предложений с безличными структурами, осуществлена их классификация и рассчитана частотность употребления в текстах из разных гуманитарных дисциплин. В диссертации рассматриваются безличные синтаксические структуры с точки зрения истинности пропозиции, прагматических прессупозиций и как средство реализации Принципа Кооперации. Проанализирована информационная структура предложений с безличными синтаксическими структурами; исследование проведено с учетом перформативной и неперформативной гипотез и картографического подхода. Выяснено, что безличная конструкция в левой периферии служит или для устранения неоднозначности фокуса предложения высказывания, или касается логофорических ролей и эвиденциальности.

Ключевые слова: безличная синтаксическая структура, научный (гуманитарный) текст, пропозиция, прессуппозиция, информационная структура, фокус, левая периферия, модальность, оценка, неперформативная гипотеза, логофорическая роль, эвиденциальная стратегия.

ABSTRACT

Kunets Kh. B. Pragmatics of Impersonal Syntactic Structures in the English Scholarly Text in the Humanities. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in philology: speciality 10.02.04 – Germanic Languages. – The Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2016.

The thesis presents the analysis of impersonal syntactic structures in the English scholarly texts in the humanities. The research was carried out with special attention to the performative and neo-performative hypotheses, and cartographic approach. The impersonal sentences, derived from the texts, were classified according to their structure and semantics: at first into three main groups (impersonal proper, with introductory *it*, and clefts), and then into further subcategories according to their

structure. It has been established that these structures are widely employed in the texts analyzed, and at the same time their typology and frequency vary from discipline to discipline. In case of impersonal sentences proper or those with introductory *it*, the *it*-construction functions as an explicated higher level predicate, and in case of clefts, it switches the roles of parts of the sentence (utterance) in terms of Topic-Comment relations. Impersonal structures have also been considered as presupposition triggers, propositional attitude reports, as modal operators, and evidential markers. The observations are that such constructions are always connected not only with the information structure, but also with evaluation (except for clefts) – either modal or axiological, with the foregrounding of this evaluation, with abolishing its logical subject. It was found that the impersonal constructions in the left periphery either disambiguate the focus of the utterance proposition or are concerned with logophoric roles and evidentiality. Impersonal constructions in the left periphery of the utterance organize the discourse in the academic writing: they are always concerned with propositions and express some kind of evaluation – either modal or axiological, and move the Focus in utterances to the higher level predicate which functions as mood of the utterance act (in contrast to dictum, content), and in this way assist both scientific authors and their readership as signals indicating if a judgment is true or possible (problematic), thus helping the author to present unsolved questions and different points of view, building dialogism. In addition, being impersonal they remove personality of the author from the utterance, at the same time focalizing his view on truth-conditions of utterances. Research of the sentences lacking semantic subject opens a different perspective on the information structure, as well as on the difference between sentences and utterances: *it*-constructions explicate illocutionary force and influence the understanding of the Topic-Comment and Focus notions.

Keywords: impersonal syntactic structure, scientific text, proposition, presupposition, information structure, focus, left periphery, modality, evaluation, neo-performative hypothesis, logophoric role, evidential strategy.